

SONGBOK AAT UNGDOMSLAG

AV

SVEN MOREN

NY UTGAAVA I 1919

NYASTE, RIKASTE OG MEST
TIDHØVELEGE SONGBOK
AAT UNGDOMSLAG

Kjem ut i mars maanad i aar.
Prisen er ikkje endeleg fastsett, men vil venteleg
verta umlag kr. 1.00.

Stemnesongar

Til alle større møte og
stemnor bør ein bruca

Stemnesongar

44 utvalde songar
— og salmar —

Pris 15 øyre.

Send tinging til **Skrivarstova**, Rosenborggt. 22, Oslo.

NORIGS MAALLAG

AARSMELDING
1918

VED SKRIVAREN
KAPTEIN EDV. OS.

Kristiansands Folkebibliotek

PRENTA I
JOH. LUDV. VIKANS BOKTRYKKERI
BONDEUNGDOMSLAGET I NIDAROS

10010302950001

Bladstyrar HENRIK RYTTER

kjem ut paa Voss kvar vike med eit hefte paa 16 sider og kostar kr. 5.00 aaret, kr. 2.50 halvaaret, kan tingast paa alle postkontor.

NORSK UNGDOM er landsorganet for Norigs Maallag og Norigs Ungdomslag.

NORSK UNGDOM samlar kring seg det djervaste og mest heilhuga av norsk vilje.

NORSK UNGDOM er trufast mot det nasjonale og vake for framtidstankane.

NORSK UNGDOM har den beste skrivehjelpi, daa alle vore fremste norskdoms-, og fridomsmenn og kvende skriv der.

Samle dykk um **NORSK UNGDOM!**
Ting **NORSK UNGDOM!**
Arbeid for **NORSK UNGDOM!**

NORIGS MAALLAG

**AARSM ELDING
1918**

VED SKRIVAREN
KAPTEIN EDV. OS.

Kristiansands Folkebibliotek

PRENTA I
JOH. LUDV. VIKANS BOKTRYKKERI
BONDEUNGDOMSLAGET I NIDAROS

Denne meldingi inneheld berre fraasegner og utgreidinger um arbeidet i landslaget i aaret tillike med upprit fraa aarsmøtet 1919.

Fraa fylkeslag og einskildlag er det kome berre eit faatal av meldingar, so det vil ikkje verta antan ait eller halvt aa ta med det som er kome. Venteleg kjem det fleire seinare, og daa vil det kanskje verta spursmaal um aa gje meldingane fraa einskildlag og fylkeslag ut i serskilt hefte.

Skrivarstova, Oslo, 27. mars 1919.

EDV. OS.

INNHOLD:

	Sida
Aarsmelding fraa styret i Norigs Maallag for aaret 1918	3
Utdrag or rekneskapen for aaret	9
Aarsmøtet 1919	10
Inkalling	10
Saklista	11
Sendemenn	11
Helsing til Løvland	13
Norsk og norsk-dansk	13
Motmæle mot møtet	15
Aarsmelding fraa styret og rekneskap	17
Lovmalet	18
Plan i norskmalsarbeidet	20
Skipnad um Skrivarstova	28
Norsk pressekontor	39
Budgettramlegg	42
Lagsbruksskatten	43
Val	44
Folkefest	44
Helsingar til og fr a møtet	45
Den nye rettskrivingi, rundskriv fraa styret til maallagi	47
Austlandsk reising — norsk samling, tale av Sven Moren	49

Aarsmelding

fraa

Styret i Norigs Maallag for aaret 1918.

1. Aarsmeldingi 1917.

Aarsmeldingi for heile samskipnaden for aaret 1917 vart prenta i 785 ekspl. og sendt med 2 ekspl. til kvart einskildlag og 5 ekspl. til fylkesstyre og lag med lagsbruk.

Meldingi er paa 96 sidor og inneheld ei utgreiding um arbeidet i fylkeslagi, umframta alt um verksemdi aat landslaget i det framfarne aaret. Der er dessutan meldingar fraa dei two maalkontor som er i verksemd og eit oversyn over maalvoksteren i 1917 av lærar P. E. Hovdan m. v.

2. Upplysningsarbeidet.

Saman med Norigs Ungdomslag har landslaget i aaret 1918 nytt kr. 2,243.49 til feredatarar og høvestalarar i bygdene.

Desse har i aaret gjort einskilde eller lengre samanhangande ferder for landslaget:

Trood Vigerust i Orkladalen, Gauldalen og Kvikne—Rennebu.

Hans Huglen, til Larvik.

Professor Koht, til Trøndelag.

Kaptein Os til Gudbrandsdalen, Nordfjord og Sunnfjord, umfram einskilde ferder paa Austlandet.

Til Trums fylkesmaallag har vore løyvt kr. 500 som er nyttå av ymse talarar som fylkeslaget har sendt ut.

3. Det politiske programmet.

Programmet som aarsmøtet tok ved paa Eidsvoll ifjor vart sendt alle dei politiske parti.

Arbeidardemokratane og vinstre tok upp grunntankane i programmet paa sine valprogram, um ikkje heilt etter det som Norigs Maallag maatte ynskja og krevja.

4. Husvere åt Skrivarstova.

Saman med Norigs Ungd.lag sette styret i mars 1918 ned ei arbeidsnemd som m. a. skulde koma med framlegg um skipnad med høveleg husvere åt Skrivarstova. I nemdi sat døsent Midttun, disponent Haraldset og kaptein Os. I september i haust sette baae styri ei serskild nemd, direktør Berdal, disp. Haraldset og kaptein Os, til å verketja huskjøpet. — Denne nemdi har kjøpt halvparten av Rosenborggt. 22, og Skrivarstova er fraa 29. oktb. 1918 flutt dit.

5. Bladet.

Arbeidsnemdi fekk også i uppgaave å gjera framlegg um samarbeid millom Norigs Maallag og Norigs Ungdomslag um utgjeving av «Norsk Ungdom» som vikeblad og ein plan for eit slikt tiltak.

Nemdtillraadingi vil verta framlagt på dette møtet.

Styri i Norigs Maallag og Norigs Ungdomslag vart samde um å gjeva ut «Norsk Ungdom»

som vikeblad paa grunnlag av nemdtillraadingi fraa 1. jan. 1919.

Til aa representera Norigs Maallag i driftsstyret valde styret for Norigs Maallag prof. Koht og direktør Berdal. Fyresetnaden var at dette valet skulde gjelda til fyrste aarsmøte.

Driftsstyret har sett inn Henr. Ryttær til bladstyrar. Bladet skal koma ut paa Voss og bladstyraren er tilplikta å bu der. Bladpengane er sett til 5.00 kr. um aaret.

Med dei umfram dyre tidene som vel vil halda seg frametter, er det grunn til å ottast at bladet det fyrste aaret vil gaa med underskot.

6. Norskmaalskheid for jordbrukskulelærarar.

Etter oppmoding fraa Jordbruksdepartementet tok Norigs Maallag paa seg å skipa eit norskmaalskheid for jordbrukskulelærarar. Til skeidet hadde stortinget løyvt kr. 6000.

Det vart halde i tidi 9.—21. sept. paa folkehøgskulen i Brandbu. Det var 21 elevar paa skeidet. Det bar seg soleis at Norigs maallag ingen kotnad hadde med det. Lærarane var professor Hannaas, dr. Høverstad, prof. Koht, døsent Midttun, konsulent Nesheim.

Styret ved formannen har sendt ein søknad um tilskot til eit liknande skeid i 1919.

7. Norsk i styringsverket.

I samhald med vedtak paa aarsmøtet i fjor sende styret den 29. jan. 1918 eit brev til Riksstyret um norsk i styringsverket og eit med oppmoding um å syta for fullgod norskupplæring paa telegrafistskulen og i postkursi.

Handelsdepartementet har teke spursmaalet upp. — Telegrafdirektøren sluttar ei lengre utgreiding i saki med ein lovnad um at det skal verta nytta meir norsk i øvingstelegram paa telegrafskulen. Anna boteraad kan dei ikkje no finna.

8. Lagsbrukskatten.

I samhald med lovvædtaket paa aarsmøtet ifjor sende styret under 15. sept. 1918 rundskriv til alle lag med lagsbruk. Lagsbruki har til sin representant i skattenemdi valt kjøpmann Ivar Jørstad. Eit framlegg til nærmare rettleiding um utrekning og betaling av skatten vil verta lagt fram for dette møtet.

9. Jolegaava til norskmaalsarbeidet.

Styret sende i haust ut eit rundskriv til maalfolket um aa sende ei jolegaave til norskmaalsarbeidet. Tanken har fengt. Det har kome og kjem framleis inn munarlege summar fraa alle kantar av landet.

10. Sams forretningstiltak i Oslo.

Etter uppmoing fraa Umbodsmannalaget Trygd sende N. Ml. og N. Ul. i haust ut eit rundskriv til lag med lagsbruk um aa velja sendeminner til eit møte i Oslo til samraading um sams forretningstiltak i Oslo.

Møtet vart halde i Oslo den 9. november.

Møtet vart samd um aa setja ned ei nemd med uppgaave aa greida ut dei planar og tankar

som hadde vore uppe paa møtet. Serleg skulde nemdi til styri i dei two landslagi gjeva tilraading og framlegg um:

- a. Samkjøp for kaffistovor og bondeheimar.
- b. Skiping av heim for landsungdom i Oslo, serleg for skuleungdom.
- c. Skiping av eit maalmannahus i Oslo.
- d. Andre tiltak i samhøve med dette paa vona.

Med i nemdi vart: Prokurist Jon Bakke, Oslo, lærar Olav Dalaker, Nidaros, disponent C. B. Bugge, Bjørgvin, disponent Skajaa, Kr.sand S., direktør Berdal, Oslo.

Styret kjenner til at nemdi har halde eit møte. Men noko framlegg er ikkje kome endaa, som ventande kan vera.

11. Skrivarstova.

Umfram det vanlege arbeidet har skrivaren dette aaret serleg arbeidt med spursmaalet um vidking og styrking av samskipnaden. Nærmare utgreiding um dette vil verta lagt fram for dette møtet.

Til Skrivarstova er no fest ein hjelpeskrivar, frk. Bergljot Lunde, som skal gaa skrivaren til hande med det daglege arbeidet.

Av umsyn til den større verksamheden som Skrivarstova no kan driva etter at det har vorte betre med husrom og arbeidshjelp, vil det verta nøydsynleg aa setja opp ein fast plan for Skrivarstova si drift og verksemd i det heile. Framlegg til skipnad i so maate vil verta lagt fram for møtet.

12. Styremøte.

Styret har i det framfarne aaret halde 3

møte: Den 4. januar, 7. juni og 5. september.

Paa styremøtet den 7. juni vart vedteke og uppsett eit rundskriv til norskmaalsfolket ved komande den nye rettskrivingi. Skrivet vart sendt alle norskvenlege blad, so styret gaar ut fraa at sendemennene kjenner det.

13. Pengestallet.

Rekneskapen viser eit overskot paa 5465.13 kr.

I sanhald med lagsvedtaket paa aarsmøtet ifjor har styret gjort opp eit framlegg um korleis denne midelen og andre paareknelege inntekter i det komande aaret skal verta nytta.

I styret for Norigs Maallag, Hamar 2. jan. 1919.

Olaus Islandsmoen. Halvdan Koht.

Olav Midttun. Severin Eskeland.

Søren Nordeide.

E d v. O s.

Norigs Maallag.

Utdrag or rekneskapen for aaret 1918.

UTGIFT:

Konto nr.	Konto ur.: 1. Løner og kontorhald	kr. 1 498.75
1. Aarspengar	2. Talarar og ferdapengar	1 693.25
2. Offerdag	3. Bladet	
3. Tilstoi fraa lagsbruk	4. Prenting og skrivesaker	955.27
4. Boksal	5. Postpergar, telefon, telegram	252.55
5. Stemnor o. y. a.	6. Stemnor o. y. a.	452.04
	Samla utgift	kr. 4 851.86
	Overskot	5 465.13
		kr. 10 316.99

EDV. OS.

I Skirvarstova, Oslo, 31/12 December 1918.

Rekneskapen er ettersedd.

Paa konto ferdatalarar (20/12) er oppført kr. 31.00 for lite paa utleggssida.

Paa konto jolegavor (27/12) er oppført kr. 206.00 for lite paa inntekssida.

Det vert soleis kr. 175.00 som skrivaren skal svara.

Rekneskapen er elles funnen rett.

Oslo 29/12 1918.

BJARNE FOSS, J. STUBDAL,
ettersynsmenn,

Aarsmøtet

i Norigs Maallag 3.—4. januar 1919.

Etter upprit teke paa møtet av student Vislie, samanhilde med upprit i bladi og notat av skrivaren paa møtet.

Innkalling.

Møtet vart ihopkalla ved rundskriv fraa Skrivarstova dagsett 14. desember 1918 og so lydande:

Til maallagi.

Aarsmøtet for 1919 vert halde paa Hamar, dagane 3. og 4. januar 1919.

Møtet tek til den 3. januar kl. 12 middag i Ynglingeforeningens lokale. Utsendingane kan gjera rekning paa aa faa fara heimatt den 4. januar um ette middagen.

Fylkeslag har rett til 1 utsending for kvar fulle 150 lagsmenner, men likevel minst 1.

Einskildlagi har rett til 1 utsending for 40—150 lagsmenner, 2 for 300 lagsmenner o.s.b.

Lagi maa snarast raad er velja sendemennar og meldt dei til formannen i Hamar maallag. overlærar frk. Tiberg, som syter for hus. Er det raad maa dei ogso segje fraa kva tog dei kjem til Hamar med, so dei kan verta mottekne paa stationen.

Maalfolk fraa bygder der det ikkje er noko maallag er også velkomne til møtet. Men dei har ikkje røysterett.

Ta med niste.

Det viktigaste spørsmålet som ligg fyre er ein ny plan for samskipningsarbeidet og dryfting av normaplan for arbeidet i fylkeslag og einskiidlag. Dessutan er det val paa nytt styre for 1919.

Um kvelden den 3. januar vert det folkefest.

Dette møtet vil veateleg faa mykje aa segja for norskmaalsarbeidet i den nærmaste framtid. Det er difor viktig, at maalfolk fraa alle bygder og landsluter skikkar sendeminner til møtet.

Dette rundskrivet er sendt alle fylkeslag og einskiidlag beinveges.

E d v. O s.

Saklista.

Det var framlagt ei sakliste som paa møtet vart utfyllt, soleis at i alt var desse sagene fyrehavt:

1. Upprop.
2. Helsing til Løvland.
3. Skriv til Kyrkjedepartementet um norsk og norsk-dansk.
4. Motmæle mot møtet fraa Stjorni i Vestlandske maallag.
5. Aarsmeidung, rekneskap.
6. Skriv til stortingsmennene um lovmaalet.
7. Plan i norskmaalsarbeidet.
8. Skipnad med Skrivarstova.
9. Norsk Pressekontor.
10. Budgettframlegg.
11. Fyresener um utrekning og betaling av lagsbruksskatten.
12. Val.

Sendeminner:

Formannen, Islandsmoen, opna møtet kl. 12

middag. — Desse sendemennene var møtt fram: Av styret: Islandsmoen, Koht, Midtun. Fraa Skrivarstova: Os.

A k e r s h u s l a g e t: Lærar Hans Ege. — Bærum maallag: Trygve Johnsrud. — Drøbak maallag: Fru Ege. — Eidsvoll maallag: Ole Askheim.

A u s t m a n n a l a g e t: Lærar Havig, Halvor Floden, overlærar Holter, Ivar Blekastad, J. Haraldseid, lærar Høgetveit, skulestyrar Nils Sivertsen. — Hamar maallag: Overl. Tiberg. — Stor-Elvedalen maalag: Amtsskulelærar Selvig. — Brandbu maallag: L. Lysakermoen. — Lærarskulen, Elverom: Lærar Kolaas. — Trysil maallag: Sven Moren.

T e l e l a g e t: Maallaget Dag, Skien: Lærar Kaasa.

T r ø n d e r l a g e t: Lærar Husan.

V e s t f o l d l a g e t: Sandefjord og Sandeherred maallag: lærar Vikholdt.

V e s t l a n d s k e m a a l l a g: Bladst. Lavik, M. H. Takle. — Voss ungd.: Odd Kyte. — B.-ul. Ervingen, Bjørgvin: Lærar Hauge. — Vestmannalaget, Bjørgvin: C. B. Bugge. — Bondeungdomslaget, Bjørgvin: Eirik Hirth, M. Rykken.

N o r d m ø r m a a l l a g: Fosna maallag: Organist Brein.

O s l o m a a l l a g: Disponent Haavoll, fru Os. B o n d e u n g d o m s l a g e t, O s l o: Disp. Bjarne Foss, stud. jur. Ragnv. Renolen, redak-
tionssekretær Breidsvoll, student Lindberg.

S t u d e n t m a a l l a g e t, O s l o: Student Loyning.

J o r d b r u k s h ø g s k u l e n, A a s: Student Eriksmoen.

K r i s t i a n s a n d s m a a l l a g: Lærar O. Fennefoss, lærar K. Fjermeros.

I alt 42 sendenmenner, 4 fylkeslag og 21 ein-skildlag hadde utsendingar paa møtet.

Tilstades paa møtet var dessutan: Halvdan Karterud, Nidaros, Ola Onsaker, Elverom, Jon J. Eggen, Hamar, Kr. Evensen, Hamar, J. Hoff, Hamar, Lærar Kristian Eimhjellen, Trysil, Knut Ellingsgard, Aal, Skulestyrar Idius Nybø, Tynnset, fru Anne Nybø, Tynnset, Syver Foss, Hv. Aamlid, overlærar Wexelsen, Veslehamar, fru Halvorsen, Hamar, fru rektor Vislie, Hamar, skulestyrar Dagestad, Kongsvinger.

Formannen ynskte sendemennene velkomne til møtet. Naar dette møtet vart ihopkalla med so stutt varsel er grunnen den at vaare krav fraa siste aarsmøtet hadde usiger ved val i haust. Daa det er uvisst naar neste valet vert fann styret at vi laut skunda oss, so vi kunde ha ein arbeidsplan ferdig, so arbeidet med aa faa dei politiske parti til aa ta upp vaare programkrav kunde bera betre frukt seinare.

Helsing til Løvland.

Etter framlegg fraa styret vedtok møtet samråystes aa senda denne helsingi til riksraad Løvland:

Aarsmøtet i Norigs Maallag sender hjarteleg og vyrdsam takk for alt du har gjort for norsk reising.

Norsk og norsk-dansk.

Styret gjorde framlegg um aa senda ei fyreteljing til Kyrkjedep. med sovore innhald:

Til Kyrkjedepartementet!
I 1915 sa Norigs Maallag fraa i eit skriv til

stortinget um folkeskulelovi: «Me held det for det einaste rette at lovi nemner dei two maali i landet med dei vitskapleg sanne namni: norsk og norsk-dansk».

Dette har endaa ikkje vorte gjenomført. Tvert imot har Kyrkjedepartementet i dei seinaste forskriftene um i ettskrivingsbrigdet teke i bruk nye misvisande namn paa maali.

Norigs Maallag maa difor paa nytt halda fram kravet paa at maali blir nemnde med dei vitskapleg sanne namni i lovene og i alle forskrifter fraa riksmaktene.

Lavik vilde ikkje gaa med paa dette. Dei rette namni var norsk og dansk og det laut vi halda paa.

Koht: Namni «norsk» og «norsk-dansk» i brevi er berre i sitatet fraa den fylteljingi vi sende stortinget i 1915. I den nemdi som forma det brevet sat m. a. Lavik, og han har soleis vore med paa desse namni fyrr. Det som vi i denne fylteljingi krev det er dei vitskapleg rette namni.

Form. meinte at det gjekk ikkje an aa føra eit ordskifte um dette for langt ut no.

Lavik gjorde framlegg um at det i brevet skulde staa «dansk» istadenfor «norsk-dansk».

O s: Vi kan ikkje her vedta at vi i 1915 skreiv «dansk», naar vi verkeleg skreiv «norsk-dansk».

Midttun og Breidsvoll heldt fram at det vitskapleg rette namnet paa «riksmalet» vel ikkje er »dansk«, men »norsk-dansk«; serleg no etter den nye rettskrivingi vil det verta vanskeleg aa faa nokon vitskapsmann med namn og autoritet til aa segja at »dansk« og »norsk-dansk« er eitt og det same.

Koht: Vi maa ikkje gjera oss til narr. Og

det vert det til, um vi no i 1919 kjem og krev namnet «dansk» paa det som vi nemde «norsk-dansk» i 1915.

Lavik: Vi gjer oss ikkje til narr, fordi um vi etter 1915 er komne paa aa gjera rett det som vi daa gjorde gale. Han gjorde framlegg um sovoren ordlyd:

Til kyrkjedepartementet!

Norigs Maallag maa i samhøve med tidlegare vedtak hermed etter uttala at me held det for det einaste rette at lovi nemner dei two maali i landet med dei vitskapleg sanne namni, norsk og dansk. (Osb. som 2. og 3. bolken i styreframleggget)

Ved alternativ roysting millom dei two framleggi vart styreframleggget vedteke med 27 røyster. For Laviks framlegg var det 6 røyster.

Motmæle mot møtet.

Fraa styret i Vestlandske maallag vart upplese dette brevet:

Til formannen i Norigs Maallag, folkehøgskulestyrar Olaus Islandsmoen.

Den 17de december fekk eg som formann i Vestlandske maallag innkalling til aarsmøte i Norigs Maallag den 3. januar 1919 paa Hamar. Same dag heldt stjorni i Vestl. Maallag møte. Det vart vedteke aa senda sovore skriv til formannen i Norigs Maallag:

«Stjorni i Vestl. Maallag hev idag havt møte og vedteke sovori fraasegn:

Stjorni lyt paa det sterkaste motmæla at der vert halde aarsmøte i N. M. med so stutt varsel som er gjeve ved denne innkalling til møtet paa Hamar 3. januar. Innkallingi kom hertil

fyrst idag og det er umogelegt aa kalla inn aarsmøte i Vestl. M. og faa valt sendemenn til møtet. Det er og i strid med logi som se-til gjer, at aarsmøte i Vestl. Maallag skal vera inn-gjera, at aarsmøte i Vestl. Maallag skal vera inn-kalla med minst 4 vikor varsel.

Den nye plan fyr samskipingsarbeidet og den normalplan som skrivaren i N. M. nemner i inn-kallingi turvte og vore sende med so dei kunde vore dryfte i einskildlagi og fylkeslaget.

Dette motmælet ynskjer me upplese paa aarsmøtet.»

Dette er eg hermed so fri aa beda dykk um aa gjera.

Bjørgvin 17. decbr. 1918.

Vyrdsaamt

J o h s. L a v i k
form i Vestl. Maallag.

L a v i k heldt fram at det var umogleg for Vestlandske maallag aa iaa ihop aarsmøte til aa velja sendeminner paa so stutt varsel.

K o h t nemnde at han i styret hadde røysta imot aa kalla inn aarsmøtet med so stutt ein frist, og han gjekk ut ifraa at etter det motmælet som no hadde kome vilde ikkje slikta verta gjort oftare.

T a k l e heldt fram at tidi fyrst i januar ikkje er høveleg tid for eit aarsmøte i Norigs Maallag. Daa maa fylkeslagi også halda møte so tidleg og det skiplar arbeidet.

L a v i k meinte at det skulde fylgt med inn-kallingi til møtet eit framlegg til program.

O s bad fylkeslagi tenkja etter um det ikkje kunde vera ein bra skipnad at fylkeslag valde sendeminner til aarsmøtet i Norigs Maallag for eit heilt aar i gongen. Fylkeslagi kan daa ta

sine aarsmøte heilt ubundne av aarsmøtet i landslaget. — Tal. meinte elles at det naturlege var at landslaget heldt aarsmøtet sitt fyrst og at fylkeslagi kom like etterpaa so dei kunde faa friske impulsar fraa landsmøtet.

Naar det gjeld framlegg til politisk program meinte tal. at det rette var aa samla inn framlegg fraa einskildlag og fylkeslag fyrst. Og so fekk landslaget arbeida dei ymse kravi i høp og finna ut det beste.

Saklista til aarsmøti vert jamt send ut, og det er også gjort denne venda i rundskrivet fraa 14. desember 1918.

B u g g e: Dei einskilde framleggi som styret vil gjera paa aarsmøti bør sendast kring til einskildlagi fyreaat. Han vilde vita grunnen til at møtet vart kalla saman nett no.

F o r m.: Eg har fyrr sagt, at grunnen er den stoda vi kom i etter vali i haust. Maalfolket lyt no finna ein plan aa ørbeida etter. Eg vil spyrja Bugge kva han som god maalmann har tenkt at maalfolket no skulde gjera? Vilde han at styret i Norigs Maallag skulde la det skura med det som er til neste val?

B u g g e: Dette er ikkje nok grunn til aa kalla ihop eit aarsmøte.

M i d t t u n: Det undrar meg mykje at sendemennene fraa Vestlandske Maallag tek denne stoda til saklista paa dette møtet. Det er daa synbert etter vali i haust at det er turvande aa faa arbeid i gang ikkje minst paa vestlandet, til aa faa liv og fart i maalreisingsarbeidet.

Protestsksrivet fraa Vestlandske Maallag vart med dette vedlagt møteboki.

Aarsmelding fraa styret og rekneskap

vart upplesi.

B u g g e: Vinstre hadde teke Norigs Maallags program upp. Det er difor ikkje rett av styret aa segja at det ikkje var heilt etter det som Norigs Maallag laut ynskja og krevja.

Det gaar ikkje an at styret gjev makti fraa seg til ei nemnd paa 5 mann til aa greia med bladet, huskjøp o.s.b.

Tal. tok seg unda retten til aa koma attende til dette seinare under posten um «Skipnad med Skrivarstova». Eit tiltak som dette med huskjøpet burde vore lagt fram for aarsmøtet.

O r d s t y r a r e n (Koht) sa fraa, at styret vanleg burde ha eit slikt spursmaal fyre paa eit aarsmøte. Men dette var eit umframhøve. Arbeidstilhøvi paa Skrivarstova hadde vorte slik, at det laut gjerast noko til aa bøta paa husromskorten di fyrr di heller. Styret fann difor at det laut gaa til dette denne gongen utan aa spryja aarsmøtet.

Elles vart aarsmeldingi vedlagd møteboki utan merknad.

Rekneskapen vart godkjend med merknaden fraa ettersynsmennene.

Lovmaalet.

O r d s t. (Koht): Ei gammal sak for Norigs Maallag er aa faa lovene her i landet paa norsk.

Styret gjer framlegg um aa senda kvar av dei nye stortingsmennene ei uppmoding so lydande:

Hr. stortingsmann!

Aarsmøtet i Norigs Maallag, med utsendingar fraa alle kantar av landet, vil minna um det

gamle kravet paa aa faa landsens lover gjevne paa norsk maal.

Dette kravet byggjer paa det vedtaket som stortinget gjorde i 1885 um aa reisa det norske folkemalet til jamrett i landsstyringi. Det vart serskilt bore fram til tinget i 1897 med studnad fraa mange hundrad ungdomslag rundt i heile landet. Og sidan har det vakse med au-kande makt Viljen til nasjonal sjølvheving kan ikkje lenger tola at maalet fraa eit framandt land skal raada i Norigs lover. Eit storting og ei regjering som ikkje set noko aalvorleg inn paa aa faa burt dette merket etter ei lydriketid, fyller ikkje si gjerning i det nasjonale nyreisingsarbeidet. Meir og meir vert det eit uavviseleg kray at lovene skal tala til det norske folket med sjølve den gamle folketunga, og Norigs Maallag vender det kravet til kvar einaste stortingsmann, at han tek denne tanken med i politikken sin og snart kan visa til gjort arbeid paa denne framgangslina.

L a v i k: Det er two vegar aa gaa her: Aa skriva lovene paa dansk og seinare faa dei umsett til norsk. Eller skriva berre paa norsk.

O r d s t. viste til det politiske programmet fraa ifjor, punkt 3: «Nye lover maa vanleg verta gjevne paa norsk, o.s.b.»

Framleggget fraa styret vart samrøystes vedteke.

H i r t h lyste etter eit framlegg til lovbrigde som han hadde kome med ifjor um at styret til kvart aar skulde koma med budgettfra-mlegg.

O r d s t. (Koht) peika paa, at aarsmøtet i fjor hadde gjort vedtak um ein slik skipnad. Og det vedtaket er jamgoda med lov.

I aar har daa ogso styret gjort upp eit budgettoverslag som vil verta lagt fram for møtet.

Hirth, L a v i k og B u g g e heldt fast paa at styret hadde forsømt seg med di at det ikkje hadde kunngjort lovframlegget fraa Hirth i so god tid, at det kunde ha vore fyrehavt paa dette møtet.

Plan i norskmaalsarbeidet.

Kl. 4 em. heldt møtet fram med foredrag av kaptein Os um «Plan i norskmaalsarbeidet». Foredraget (med sume smaa brigde) er serskilt utgjeve.

Innleidaren slutta med ei utgreiding um »Lagsskipnad og arbeidsmaatar«, sjaa foredraget. Til denne utgreidingi knytte styret dette framlegget:

»Aarsmøtet godkjener grunntankane i den skipingsplanen som er framlagd og paalegg styret aa arbeida for aa faa einskildlag og fylkeslag skipa i samsvar med denne planen.

Planen blir aa senda ut til alle maallagi, so dei kan dryfta han og — so langt han høver — setja han i verk».

Formannen takka Os for utgreidingi. I samhøve med det som innleidaren hadde sagt til slutt, vilde han understrika, at det som laag fyre her til dryftings det var den framlagde planen til lagsskipnad og arbeidsmaatar. Det er den heile styret er samd.

Det er lett aa skyna, at Os kan verta noko kvass sumetider, han som staar midt uppe i arbeidet. Men ordskiftet her bør ikkje koma før mykje inn paa dei einskilde ting og tilhøve som innleidaren hadde vore inne paa.

Fennefoss: Mi meinig er, at dette fo-

redraget er eit av dei sterkaste og beste ord som har vore sagt i maalstriden. Han har med dette vorte overtydd um at Os er den rette mannen i brodden for det daglege arbeidet i maalsamskipnaden. Han vilde beda um at fyredraget vart spreidt vidast mogleg utover landet.

K o h t: Det er ikkje den beste maaten til aa samla maalfolket paa skrivaren her har valt. Vi maa samla oss. Det er rett aa ha sine eigne meininger og ingen vil nekta kaptein Os aa ha dei, men vi kan ikkje senda desse hans meininger ut som eit ord. fraa Norigs Maallag. Eg vil be at dei som fekk sine hogg av kaptein Os og kunde ha hug til aa verja seg, eg vil be at dei ikkje gjer det. Alle kan vi sokna inn under maaltanken. Det er ikkje noko i vegen for at vi kan faa norskmaalsblad av andre partifargar enn vinstre. Eg skulde tru, at eit socialistmaalglad skulde vera godt aa faa. Vi treng ikkje gjera maalsaki til ei patent vinstre s.a.k. Vi lyt halda oss til framlegget for nyskiping. Det er kaptein Os som har hovudæra for at denne planen har kome i stand. Og der er mykje nytt og godt i framlegget. Det tek m. a. siktet paa aa skifta ut arbeidet millom fleire. Eg finn sume ting i det som eg vil freista føra i gjenom i det fylkeslaget der eg er formann. Difor vil eg stydja det, avdi eg kjenner van-skane som melder seg nett i fylkeslagi.

B u g g e: Skulde dei ymse som er raaka i skrivaren sitt foredrag ta upp den hanskens som vart kasta til dei, vilde det draga ut med ordskiftet til paaske. Eg kan ikkje sanktionera alt det som staar i dette framlegget, avdi eg ikkje har faatt lese det. Og det er tilfelle

med fleire her. Det er lettsindigt aa avgjera slikt utan at alle har sett seg inn i saki. Vi bør senda det kring til einskildlagi og so la det koma fram for eit seinare møte. Eg vonar styret gaar med paa at framleggget vert sendt kring til lagi og ikkje gjer meir med det no.

I s l a n d s m o e n: Styret har set det for reint naudsynleg at det vert liv i samskipnaden. Og skal det ikkje verta anna resultat av dette møtet enn at vi sender rundt eit framlegg til lagi, so er det heilt uraadeleg aa faa gjort noko no. Det er store landsluter der arbeidet ligg nede. Sjaa paa valet i haust. Styret har tenkt at skal det gaa slik, at det framleis berre staar eit og anna maallag som ein stolpe her og der som ein kan tromma saman ved kvart val, so duger det lite. Men vi maa ha nytt arbeid igang. Det nyttar ikkje berre aa ha eit vitnemøte 3. kvart aar. Det ligg til grunn for dette møtet. Og difor er det styret si meinings at dette framleggget skal avgjerast paa dette møtet. Skal ein berre senda dette kring til dei gamle — kva vert det so av dei nye lagi? Det ligg sterkare press i dette, at aarsm. har vedteke det. Det er berre grunntanken i det framleggset som vi treng aa faa vedteke.

T a k l e: Hadde dette foredraget til Os vore halde i dei bygder der eg har mi verksemdu so hadde arbeidet vorte heilt umogeleg for oss, og vi vilde ha tykt vondt um oss sjølve. Sømeleg framferd er vi vane til aa brukta vi maalmenn. Og sømeleg tale og. Eg vil raada fraa aa senda kring dette foredraget. Korleis vi skal faa folket med paa dette grunnlaget, det skynnar eg ikkje. Og vert det sendt kring paa dei kantar der eg arbeider, daa lyt eg slutta.

H a u g e: Lagi og einskildmennene har sovna. Dei kjenner ansvaret for lite. Det er mykje godt i framleggget, men eg torer ikkje ta stoda til alt, for eg har ikkje sett meg nok inn i det. Men er det berre grunntanken, so kan eg gaa med paa det. Men kvifor kan det ikkje verta dryft paa seinare møte? Det skulde koma fram seinare.

F o r m a n n e n: Det er berre sjølve grunn tanken som vert vedteken etter styreframlegg get. Kjem det nye avgjerande ting attaatt etter dryftingane i lagi, so faar vi ta planen upp att paa eit seinare møte.

L a v i k: Etter framleggget skal stjorni arbeida for aa skipa lagi sine i samhøve med framleggget. Og det er aa leggja eit press paa lagi paa Vestlandet. Og det skal ikkje Norigs Maallag gjera. Lagi veit best sjølve korleis dei skal arbeida og kan arbeida. Det er meir um aa gjera at det er initiativ i einskildlagi enn at det er fast konstruktion i Norigs Maallag. Ein maa ikkje faa den tokken at Norigs Maallag er hovudsaki. Norigs Maallag skal segja at lovene til einskildlagi er gode nok. Difor skal Norigs Maallag la lagi ha sine lover. og lata dei dryfta dette framleggset no. Og ikkje etterpaa naar dei alt er vedtekne.

Eg vil ikkje segja noko vidare til det Os sa. Kvar er det Norigs Maallag vil vinna folk um ikkje hjaa bøndene? Og er det mogleg at folk ikkje kan staa i Landmandsforbundet og likevel kann arbeida for landsmaalet? Landmanns forbundet er so mektigt at det er faare for at det og arbeidet til det skal驱maalarbeidet ut. No daa dei skulde starta det nye bladet sitt «Nationen» kom dei millionane inn som trongst i ein svup. Og mykje av pengane kom fraa

vestlandet. Vi lyt vera vare her. Og skal dei so koma og segja, at Norigs Maallag ikkje kan bruka dei som er i Landmannsforbundet? Ein landmannsforbundsmann har like stor rett til aa arbeida for maalet som kvar ein annan mann. Eg hadde ein tokke av at um ein skulde tala slik til bøndene paa vestlandet, slik som Os og formannen talar, daa vil det tynnest um merkjestongi derburte.

Formannen: Norigs Maallag er sjølvsga^t glad for at ein socialist eller ein landmannsforbundsmann arbeider for maalet, og vi er sjølvsga^t takksame mot dei som gjer det. Men naar eg er maalmann so krev eg at det politiske parti, som eg skal stemma med, skal setja upp maalkravet. Vi har rett og slett aa krevja at Landmannsforbundet og alle andre politiske parti skal taka upp vaare krav paa programmet sitt. Ein kan ikkje driva avguderi med noko politisk parti. «Nationen» høver ikkje til hovudorgan for norske bønder. Etter det vi til no har set av det tek det seg meir ut som eit bulevardorgan.

Os: Eg trudde at folk her tolde at det vart sagt ting som ikkje alle var samde i. I alle høve legg ikkje eg meg etter aa tala berre um slikt som alle er samde um. Med vaar skipnad og vaart arbeid viser det seg at vi til no ikkje har rukke fram. Aa peika paa aarsaker og boteraader laut vera mi uppgaa^e naar eg skulde gjera framlegg um nyskipnad. At kritikken i mykje har vore rett og raakande vitnar utsegnene um baade fraa Koht og Lavik. Det kom tydeleg fram i Kohts innlegg at skal socialistane vera utsett for so skaanselslaus kritikk som her, so lyt dei heller skunda seg

aa ta maalsaki upp. Og det var det eg vilde baade med socialistane og landmannsforb. Vi maa kritisera dei som ikkje tek vaar sak med. Fordraget vert sendt ut, um eg so skal gjera det paa eigen kostnad. Der burte paa vestlandet er det alt no tunt kring merkjestongi aat Lavik og Takle. Og det er avdi dei ikkje har høyrt slik tale der fyrr. Lavik har med sin tale gjorde det tunt ikring seg. Av 31 lag i Vestlandske maallag var det i 1918 berre 9 som gav livsgneiste fraa seg i aarsmeldingi. Og skal det verta mindre tunt, so maa det høyrast annan tale enn den han og Takle fører. Kva er sømeleg framferd? Er det dagleg aa tola usømd av riksmaalsfolket? Eller aa verja seg mot henne?

Gula Tiden tok for 14 dagar sidan inn ein notis fraa Fjordenes Blad, um at styret i Firda Maallag hadde dryft denne planen. Men eit par linor um at styret i det store og heile hadde funne planen god og teke avgjerd um aa skipa seg soleis som planen nemner, vart stroke. Det er eit døme paa sømeleg framferd i Takles krins. Eg maa faa segja at mitt arbeid har ført det med seg at eg har lote teke sterkt i sume tider. Men det er ikkje mi skuld. Der er ein krins som har arbeidt mot meg — som det ser ut — av personleg uvilje. Det er likevel ikkje berre personleg uvilje som ligg under.

Den krinsen vil ikkje ha eit sterkt Norigs Maallag. Dei vil at alt skal gaa ut fraa Bergen, fraa Vestmannalaget. Aarsmøte aat landslaget skal ingi onnor uppgaava ha enn aa kritisera styret og skrivaren. Difor er det so vondt for Bugge og Lavik at dei idag i ei sak

er sett under mikroskopet sjølve. Det er etter deira meining aa snu tingene paa hovudet. Det høyrest so vakkert ut dette, at dei einskilde lag i bygdene skal ha initiativet. Men kva initiativ har storparten av dei synt i alle desse aari? Det er ikkje mi meining at alt skal koma fraa landslaget. Men soleis som det no er maa impulsane til nye tiltak og nye framstig koma fraa landslaget og gaa over til einskildlagi. Det er mot Norigs Maallag, mot landssamskipnaden, maalfolket no vender augo sine. Eg vilde ynskja at det personlege millom meg og den vesle krinsen kring Gula Tidend skulde koma burt. Og staar min person i vegen for samling av maalfolket, so skal eg gjerne gaa. Men so lenge eg staar, vil eg at det skal leggjast andre argument til grunn for ankemaali mot styret enn reint personleg uvilje mot skrivaren.

L a v i k: Endaa vi skal ha 31 lag har vi ikkje faatt aarsmelding fraa fleire enn 9, segjer Os. Det var for kort varsel so vi kunde ikkje faa alle aarsmeldingane inn til aarsmøtet. Naar det i aarsmeldingi for 1917 staar, at Vestlandske Maallag har berre 1078 lagslemer so er det feil.

O s: I aarsmeldingi staar at dei 9 lagi som har sendt melding har 1078 lagslemer.

L a v i k: So kann ikkje eg lesa det.

Landmandsforbundet arbeidde ikkje mot maalet, tvert um. Det arbeidde for maalet. Og desse skal vi ikkje ha med oss! Eg vil segja takk til Os. Det var ei uppmuntring for meg aa faa so greide ord som dei eg no fekk.

F o r m. las no upp heile planen, punkt for punkt, av umsyn til at sume tal. hadde halde

fram at dei ikkje hadde hatt tid til aa lesa framleggjet igjenom.

B u g g e: Det undrar meg storleg at formannen fyrt aatvarar mot aa koma inn paa Os sitt fyredrag og so let Os vrengja or seg slikt som han kom med ista. Eg aktar ikkje aa ordskiftast med skrivaren. Det kjem so mykje or han som ikkje er sætande hr. formann. Det er eit skamlaust mistak aa segja at Vestmannalaget er mot Norigs Maallag. Det var Vestmannalaget som fekk istand Norigs Maallag, og som gjorde at Norigs Maallag vart skipa og puffa det fram.

I framleggjet staar det at arbeidet skal gjeraast i samsvar med planen. Daa maa han vera vedteken. Det rette er aa koma attende med framleggjet sidan. Det er aa venta. Styret treng daa ikkje paalegg um aa skipa nye lag, det er sjølv sagt. Er dette grunnen til aa samankalla møtet, so tykkjer eg han er lovgelag tunn. Og daa er det uforsvarleg aa ha samankalla møtet. Eg gjer framlegg um, at vi sender planen kring til einskildlagi og ventar med avgjerdsla til næste aarsmøte.

M i d t t u n: Eg trur ikkje det er so stor meiningskilnad som det ser ut til, og som folk ordleider seg til. Men eitt er visst og det bør alle vera samde um: Vi maa arbeida. Vi maa faa folk til aa skyna at no maa maalreisingstanken opp over heile landet. Vi i styret har ikkje tenkt at Vestlandske Maallag skal umskipast etter desse normallovene, men der kan vera noko i desse normallovene som kan brukast av Vestlandske Maallag med. Og dei røynslone som dette framleggjet byggjer paa dei er fraa heile landet, — og dei maa ein ik-

kje segja nei til. Vi maa samla oss, vi maa arbeida.

H a v o l l: Eg trur vi maa vera skrivaren og styret takksame for at dei vil riva oss upp or svevnen. Dei maallagi som arbeider no kan ein telja paa fingrane. Eg er Os takksam for at han høgg. Han faar hogg sjølv fordi han høgg. Eg vil takka for at dei tek seg saman og kollar oss saman og prøver aa vekkja oss til arbeid. Det var so sjølvsagt — sa ein talar — at lagi skal arbeida. Jamen kvifor gjer dei det ikkje? Ein annan sa, at vi kan ikkje taka ved kvasomhelst. Kan vi ikkje verta samde um at vi tek ved dette framlegget?

B u g g e: Skal vi ikkje faa segja imot? Skal vi ikkje faa kritisera? Eg vil beda formannen halda si hand over dei ymse lagsfolki so dei kan sleppa høyra slike ord som har kome til oss idag.

Ved alternativ røysting millom styreframleggjett og framlegget fraa Bugge vart styreframleggjett vedteke med 33 røyster mot 6 som røysta for det andre.

Skipnad med Skrivarstova.

L a u r d a g 4. januar heldt møtet fram. Fyrste sak paa saklista var framlegg fraa styret til skipnad med Skrivarstova aat Norigs Maallag og Norigs ungdomslag.

1. Skrivaren staar for det daglege styr og stell med Skrivarstova og den verksemdi som er lagt dit.

2. Med umsyn til sjølve lagsarbeidet har han aa retta seg etter vedtak og avgjerdslor fraa aarsmøte og styre i kvar samskipnad. Kvar

samskipnad for seg set i so maate upp naudsynlege fyresegner.

3. Med umsyn til vardveitling av lagseiga og lagsdrift som er sams for dei two samskipnader staar Skrivarstova under eit driftsstyre paa 5 mann: 2 valde av Norigs Maallag og 2 av Norigs Ungdomslag med varamenner. Skrivaren er femtemann. Dette gjeld soleis eigedomen i Oslo (Rosenborgsgt. 22), Norsk ungdom, bokhandelen m. v.

4. Skrivarstova fører serskilt rekneskap for all samdrift. Denne rekneskapen vert ettertredt av ettersynsmennene og lagt fram for aarsmøtet i baae samskipnader saman med lagsrekneskapen og eit budgetframlegg for komande aar.

Rekneskapen for Skrivarstova skal fylgja kalenderaaret.

B u g g e: Eg vil ha sagt at eg ikkje tek noko umsyn til skrivaren personleg. Eg ser det som mi plikt aa halda fram det som eg ser som det rette ogso i dette spursmaalet, endaa um eg skulde verta skulda for personforfylgjing mot skrivaren. Det er eit ufjelgt arbeid, hr. formann, som eg har teke paa meg, med di at eg er den som stendig skal leggja imot skrivaren. Eg faar staa her møte etter møte og høyra ukvensord av lagsskrivaren. Eg maa halda fram det som er til bate for Norigs Maallag. Skrivaren og hans verk held ikkje eg so mykje umsyn verd at eg vil hefta meg med det. Og punkt 3 i dette framlegget er ikkje til bate for Norigs Maallag. Vedtek vi dette, so legg vi heile styret i hendene paa ei nemd og tek makti fraa styret. Av praktiske umsyn kan det vera godt aa ha ei nemd. Men styret maa

ha all makt. Vi kan ikkje driva mot eit einervelde med ei nemd der skrivaren er sjølvskrivven medlem.

K o h t: Det er praktiske spursmaal som her maa vera avgjerande. Her trengst det eit stendigt, fast styre. Her er spursmaal um forretningssida, det økonomiske. I spursmaal um lagsarbeid og lagsstyring gjev styret ingi makt fraa seg til nemdi. Det er eit mistak av Bugge. Skulde det vera slik, at baae styri skulde avgjera alt sjølv, so vart det skrivaren som fekk all makt. Vi kan ikkje driva mot eit einvelde paa den maaten. I bladet kan driftsstyret gripa inn naar det vil. — Dette framleggget er det beste, baade praktisk og prinsipielt. Bugge sa, at skulde ikkje driftsnemdi faa for stor makt, so maatte ho staa under styret eller baae styri i dei two lagi. Det er ein god tanke som eg for min part godt kan gaa med paa.

B u g g e sette fram dette tilleggsframleggget til pkt. 3:

«Driftsnemdi staar til svars for eit sammøte av styri i Norigs Maallag og Norigs Ungdomslag. Dette sammøtet fastset og til kvar tid lag. Dette maktumkvervet for driftsnemdi».

S i v e r t s e n: I hovudsaki kan det ikkje vera noko aa segja paa dette framleggget. Men eg vil halda paa, at styret vel nemdmennene. Aarsmøtet kjenner ikkje dei einskilde so vel, at det kan røysta paa anare enn dei styret gjer framlegg um. Det vert for aarsmøtet berre aa strø sand paa det som styret har gjort. Der skulde kanskje staa at formannen var sjølvskrivven i nemdi, men eg veit ikkje um det plent høver heller.

B u g g e: Koht finn det uforsvarleg aa gjeva skrivaren meir makt, difor vil han ha ei

nemd, der skrivaren er sjølvskrivven femtemann for aa ha kontrol med seg sjølv! Styret skal til kvar tid ha makt over nemdi. Eg vil at vi skal ha 4 mann. Two fraa kvart lag, vald av styret. Vi tek makti fraa styret med dette framleggget fraa styret. Han sette fram dette brigdeframleggjet til punkt 3 i stadenfor det tilsvarande punktet i styreframleggjet:

«— eit driftsstyre paa 4 mann med våramenn, 2 valde av styret i Norigs Maallag og 2 valde av styret i Norigs Ungdomslag (Skrivaren er femtemann vert stroke)».

H o l t e r: Eg vil stydja den tanken at styret bør velja two mann. Men eg synes at skrivaren godt kunde vera med som femtemann.

O s: Eg tykkjer at Bugge bør koma med framlegg for motet med ei oppmoding til styret um aa faa ein ny skrivar. Det er den einaste fylgjerette konsekvens av det aataket han her kom med mot skrivaren. Eg vil upplysa at tanken og framleggget um denne driftsnemdi er fraa meg. Eit styre som et spreidt over heile landet og møtest berre 1—2 gonger um aaret kan ikkje ta noko ansvar. Um styret har ansvaret i namnet so kan ikkje dei einskilde styresmenner som sit langt fraa kvarandre ha det verkelege, moralske andsvaret for det daglege arbeidet og for forretningane. Alt dette kjem paa skrivaren. Og det viser seg, at skrivaren ikkje vert spart. Difor har eg no funne, at det av umsyn baade til styret og til skrivaren er paa tide aa faa ei slik driftsnemd som kan byta noko baade av andsvaret og av arbeidet med skrivaren. Det er ikkje vanleg i nokon organisasjon at aarsmøtet gjev fraa seg retten til aa velja faste nemder. Men i seg

sjølv er det ikkje noko i vegen for at styret vel nemdmennene.

Dette er ikkje ei driftsnemd som kan binda lag til store transaktionar, huskjøp o. l. Det gjeld berre dei daglege forretningane.

Skrivarstova er sams for baae samskipnader. Skrivaren bind dei two samskipnadene saman. Har dei ikkje den tiltrui til den noverande skrivaren at han kan sitja i ei slik nemd, so bør dei faa ein annan som dei kan visa ei slik tiltru.

H a a v o l l: I Bondeungdomslaget i Oslo har vi eit lagsstyre som greier med det ideelle. Men so har vi eit forretningsstyre som greier med forretningane og ikkje noko anna. Det som er hovudsak i er at vi faar noko til aa stella med det. Det er styret sjølv som har gjort framleget til dette.

Det vert gjort meir arbeid naar ein faar tak i folk som vil gjera noko, og som gjer noko. Maaten er ei sidesak. For meg staar det som det einaste naturlege at skrivaren er med i driftsstyret. Fire andre maa daa kunna døyva han. Han er vel ikkje so faarleg.

Eg er under dette ordskift komen til aa minnest ei liti soga:

Daa Odmund Vik laut gaa av som provianteringsminister og var paa avskilsvitjing hjaa kong Haakon, kviskra honom Haakon desse trøystande ord i øyro: «Satan skulde vera provianteringsminister!»

Eg vil trøysta Os med noko liknande og segja: «Satan skulde vera skrivar i Norigs Maallag».

M o r e n: Vi har gaatt med paa denne tanken i styret for Norigs Ungdomslag. Eg tenkte fraa fyrst av noko nær det same som Bugge. Eg

var redd at styret skulde gjeva makti fråa seg. Men det er no raadlaust for styret aa stella med drifti. Ein maa velja ei driftsnemd. Det var kanskje like godt at styret fekk velja denne driftsnemdi, avdi dei kjenner betre til dei som er dei rette i ei slik driftsnemd. Skrivaren som femtemann, det tykkjer eg er sjølvsagt. Han er den som bind dei two lag saman. Det kan ikkje vera so faarleg aa sleppa skrivaren laus paa dette arbeidet. Dei 4 kan vel døyva han, um han skulde fara altfor gale i veg.

F j e i m e r o s: Skrivaren bør ikkje vera 5. mann, naar Skrivarstova skal vera under ei nemd paa 5 mann, der skrivaren er femtemann. Han kan ikkje vera under seg sjølv. Kann det ikkje gaa an at det er 3 mann? Tri mann arbeider lettare enn fire, og dei kan veljast i eit sammøte av baae styri.

B u g g e: Det vert sagt, at skrivaren skal halda uppe kontinuiteten. Men skrivaren sitt jo i Skrivarstova og der held han uppe kontinuiteten. Alle er samd i at vi skal ha ei driftsnemd. Alle er samde i at nemdi skal føra tilsyn med skrivaren. Kan vi ikkje daa finna ei form som kan vedtakast noko so nær samrøytes? Eg kan gjerne gaa med paa 3 mann, um det let seg praktisk gjenomföra. Skrivaren er ikkje vald av aarsmøtet men av styret.

Alle er klar over at eg ikkje har tillit til skrivaren, som eg sa igaar. Det kjem so mykje usætande fråa han. Det er klaart aa høyra. Mi personlege meinig er at Norigs Maallag og Norigs Ungdomslag vilde staa seg paa aa skifta skrivar, slik som skrivaren har stelt seg og steller seg.

K o h t: Det einaste som det er usemjå um
3

er um skrivaren skal vera med i driftsnemdi. Men det staar for meg som det beste at skrivaren er med i driftsnemdi. Baade skrivaren og driftsnemdi vert valde av styret. Eg tykkjer difor det er naturleg og rimeleg. Grunnen til at Bugge ikkje vil ha skrivaren med, er mistillit til skrivaren vi no har. Men eg trur vi lyst medgjeva at det hadde stade kleint til med baae samskipnadene um vi ikkje hadde hatt den skrivaren vi no har. Dette vil eg gjerne ha sagt, so Bugge sine ord ikkje skal staa umotsagde. Og eg kjenner so mykje meir plikt paa meg til aa halda dette fram sidan eg igaar reint sakleg, var sterkt imot skrivaren.

B u g g e: Min hovudgrunn er, at det er gale at skrivaren skal vera med i ei nemd som skal kontrollera han sjølv. Um skrivaren sitt arbeid vil eg segja, at det er stor meiningsskilnad um verdet av hans arbeid. Eg trur paa livet og livsens gjerning. Eg trur ikkje paa ein flaum av papir og prent.

O s: Det er ein grunnskildnad millom Bugge og styret si syn paa uppgåava for denne nemdi. Bugge tenkjer seg ei nemd som berre skal gaa kring bordi og glo i papiri og etter beste evne gjera livet heitt for skrivaren soleis som Bugge gjer det paa aarsmøti. Men dette er ikkje styret sin tanke.

Driftsnemdi skal arbeida og ikkje berre føra tilsyn. Likefullt som sendemannene paa aarsmøti burde koma saman for aa gjeva positive tilskot til arbeidet og ikkje berre sur kritikk over arbeid som vert gjort av andre.

Hr. Bugge steller seg upp her som den store, lidande martyr. Han har slik ei ufjelg upp-

gaave. Kven er det som har gjeve Bugge denne ufjelge uppgåava? —

Eg vil ikkje stella meg fram som martyr for Bugge. Men eg kunde ha vorte til martyr for hans forfylgjingar, um ikkje aarsmøtet i Norigs Maallag stendig hadde hatt eit betre skyn enn Bugge har gjort rekning paa. All kritikk gaar til skrivaren. Han vert dregen til ansvar for alt som vert gjort. Og alt som vert gjort er gale, fordi det er gjort av skrivaren. Soleis gaar det i ring for Bugge.

Skrivaren er vald av styret, men likevel lyst han staa til svars for aarsmøtet. Med ei driftsnemdi, vald av styret, vil det same verta tilfelle.

S i v e r t s e n: Det kom fram den gode tanken, at styri i dei two lag kan ha møte saman.

Os har vore ein nyttig mann og det er ikkje rett aa koma her og sparka bein unda han. Eg vil ha Bugge sitt framlegg og setja inn at skrivaren skal vera femtemann.

M i d t t u n: Driftsnemdi skal vera i verket jande, ho skal arbeida. Og skrivaren er minst like so ansvarleg som dei andre i driftsnemdi. Men vi kan ikkje krevja at styret i Norigs Ungdomslag skal ha møte. Det er ikkje praktisk aa ha skipnaden med sams møte som vedtak. Det kan verta sammøte likevel, naar det høver.

B u g g e: Sjølvsagt skal nemdi arbeida. Det ligg i namnet. Men ho skal og ha kontrol med skrivaren. Var det ikkje betre aa ha sammøte? Det er praktisk.

K o h t: Eg meiner at nemdi godt kan veljast av styret. I framlegget er ikkje sagt noko

um det. Men fyresetnaden var at aarsmøtet skulde greia det. Styret er no samd um aa setja dette innskotet inn i pkt. 3:

«Styret for dei two samskipnader vel kvar sine folk i driftsnemdi for eitt aar um gongen».

Haraldseid: Eg vil be at dei partane som staar mot kvarandre her vil slutta med sin personlege stid. Naar bergensarane ser at dei er i mindretal, so bør dei slutta med desse personlege pirkari og slaa seg paa positivt arbeid.

Johnsrud: Eg er samd i at det ikkje vanleg vil vera rett at skrivaren skal vera med i driftsnemdi, men her synes eg nok det er rett at skrivaren ogso er med som eit personleg undantak for den skrivaren som no er.

Fjermeros: Det er folk her i salen som er samd med Bugge i dette, og som ikkje har noko personleg utestaaande med Os. Det er difor ikkje rett aa visa til den personlege stridden millom skrivaren og Bugge. Nemdi faar sjølv velja sin eigen disponent.

Os: Det har vist seg store vanskar med aa faa et sam-møte millom styri i dei two lagi. Det har vore freista paa det. Men oftast var det mislukka. Dei forretingane, som no er, reknar eg berre for hushaldsrekneskapen for lagi. Det er ikkje so mykje som mange her vil gjera det er ikkje med samanlikningar millom skribtil. Aa koma med samanlikningar millom skribaren og ein bankdirektør i dette høvet er divarske. Veks forretingane meir upp, for misvisande. Men vi maa likevel ha ei driftsnemd.

Bugge: Haraldseid ba oss bergensarar aa halda upp med dei personlege pirkari. Det er

fraa den andre sida det kjem personlege attak. Naar eg kritisar stjorni so kjem skrivaren stikkande, fram fyre stjorni. Det er det gale her i Norigs Maallag at skrivaren kjem i vegen for stjorni og stikk seg fram.

Middtun: Vi kan sidan faa two skrivarar, ein til lagsarbeidet og ein til forretningsstyret. Men no er det best at skrivaren er med i forretningsstellet fyrebils. Ein maa merka seg at dette framleggget gjeld ein skipnad som kan brigdast naar ein vil.

Moren: Sammøte er nyttigt, men ikkje lett aa faa istand.

Det er ille at det vert so mykje personleg kjekl paa aarsmøti. Og folk som kjem her lange veger til aarsmøtet, dei fer ikkje ofte herifraa med gode minne. Styret er ansvarleg um det kjem usætande ting fraa Skrivarstova, og det gaar ikkje an aa segja slikt, utan at det vert motsagt.

Formannen hadde ikkje lagt merke til det uttrykket, elles vilde han ha paatala det.

Bugge: Formennene i dei two lagi er skuld i dei personlege utfall. Moren og Islandsmoen er skuld i det.

Prov paa usætande ting fraa Skrivarstova! Det vrimalar av ting, hr. formann. Gale valprogram i 1915 og 1918. Ei innleiding som Os og Gjelsvik hadde vore imot paa aarsmøtet kom ikkje med i 1915. I 1918 var eit innskot etter framlegg av Sivertsen late ute. Galne lover. Paragraf 1. Dei lovene som her er umsende har aldri vore lov for Norigs Maallag, hr. form.

Os: Det gjekk fram, at Bugge vil hevda at eg har forfalska valprogrammi. Eg vil ha svar um Bugge held fast paa det: ja eller nei.

B u g g e: Um eg hadde meint aa skulda Os for forfalsking, so hadde eg brukt det ordet. Men eg sa usætande.

O s: Staar Bugge ved, at eg med vilje har sendt fraa meg noko som er usætande?

B u g g e: Nei eg hadde ikkje meint aa segja det.

O s: Bugge byggjer altso skuldingane um at skrivaren er usætande paa nokre prentefei eller mistak av liknande slag!

H i r t h: Eg synes ikkje at det av ordstyra- ren vert gjort rett og skil mot dei two vestlen dingane som har vore med i ordskiftet. Ein treng ikkje bruka slike ord mot hr. Bugge som smaapusleri og pirk. Dertil har Bugge gjort for mykje for maalsaki. Eg vil minna um, at han sikra tuft for Det norske teatret, han har sikra Bondi for lærarhøgskulen, garantera bi belumsetjingi, gjeve ut Aasens ordbok, og elles gjort mykje meir.

F o r m a n n e n: Vil Hirth segja, at eg har vore partisk? Held Hirth fast paa at eg ikkje gjer rett og skil mot talarane, so krev eg avrøyning.

H i r t h vilde ikkje halda fast paa det.

L i n d b e r g: Vi bør velja ein disponent, og daa kan skrivaren vera berre skrivar. Men han vilde ikkje koma med noko sjølvstendigt framlegg.

* * *

Det brigda styreframlegget vart vedteke med 28 mot 11 røyster.

Framlegget fraa Bugge til ny passus i punkt 3 vart vedteke med 21 mot 13 røyster.

Vedtaket kom soleis til aa lyda:

1. Skrivaren staar for det daglege styr og stell med Skrivarstova og den verksemidi som er lagt dit.

2. Med umsyn til sjølve lagsarbeidet har han aa retta seg etter vedtak og avgjerdslor fraa aarsmøte og styre i kvar samskipnad. Kvar samskipnad for seg set i so maate upp naudsynlege fyresegner.

3. Med umsyn til vardveisling av lagsleiga og lagsdrift som er sams for dei two samskipnader staar Skrivarstova under ei driftsnemd paa 5 mann: 2 valde for Norigs Maallag og 2 for Norigs Ungdomslag med varamenner. Styret for dei two samskipnader vel kvar sine folk i driftsnemdi for eitt aar um gongen. Skrivaren er femtemann. Dette gjeld soleis eige domen i Oslo (Rosenborggt. 22), Norsk Ungdom, bokhandelen m. v. Driftsnemdi staar til svars for eit sammøte av styri i Norigs Maallag og Norigs Ungdomslag. Dette sammøtet fastset og til kvar tid maktumkvervet for driftsstyret.

4. Skrivarstova fører serskild rekneskap for all samdrift. Denne rekneskapen vert etter sedd av ettersynsmennene og lagt fram for aarsmøti i baae samskipnader saman med iagsrekneskapen og eit budgetframlegg for komande aar.

Rekneskapsaaret for Skrivarstova skal fyl gjaa kalenderaaret.

Norsk Pressekontor.

Fraa disponent Bjarne Foss vart lagt fram ein søknad um at Norigs Maallag vilde garan-

tera for drifti av eit paaemna Norsk Pressekontor med upp til kr. 10,000 aarleg.

Styret gjorde dette framlegget i saki:

Styret gjer framlegg for aarsmøtet um aa gaa med paa aa gjeva den sökte garantien under den fyresetnaden at Norigs Ungdomslag ogso gaar med.

Driftsnemdi maa setja upp dei nermare vilkori.

L a v i k: Det framlegget som no kjem er ikkje grunna paa det som fyrr har vore framme i Norigs Maallag. Eg meiner det er umogleg for oss her aa avgjera dette spursmaalet. Vi maa venta.

B u g g e: Det er rimeleg at vi spør Norsk Bladmennalag um dette. Eg vil spyrja um samarbeidet med Norsk Bladmennalag er brote.

Bj. Foss: Denne planen har til fyremaal aa fremja samarbeidet millom maalbladi, soleis at redaksjonspersonalet kar verta friteke for noko av det trøytande og uppslitande umsetjingsarbeidet. Det tek no meste tidi burt til skade for innhaldet i bladi elles.

O s: Det vart spurt um kvar det vart av framlegget fraa Norsk Bladmennalag. Samarbeidet med Norsk Bladmennalag gjekk i stampe av seg sjølv. Bladmennalaget gjorde framlegg um ein skipnad som vilde gjeva eit opplagt underskot paa kr. 40,000 aarleg, og dessutan kravde ein lutmidel som Norigs Maallag for sin part ikkje no eller i nermaste framtid kan evna aa reisa.

B u g g e: Eg visste ikkje at det var brote millom Norsk Bladmennalag og Norigs Maallag. Det pressekontoret som Norsk Bladmennalag

nalag vilde ha skulde vera eit Norsk telegrambyraa. Og det er ein so stor tanke at han bør ikkje visast vekk. Eg vil gjera det tilleggsframlegget at denne nye planen ikkje skal stengja for den gamle.

Bj. Foss: Dei store utanlandske telegrambyraa vil ikkje ha meir enn eitt byraa i kvart land. Det vilde ikkje vera klokt aa skipa eit byraa som skaffar oss berre andrehands nytt eller nytt berre fraa ein einskild kant. Planen fraa Bladmennalaget er god men ikkje praktisk gjennomførleg.

B u g g e: Eg vil ikkje setja meg imot dei ti tuund i garanti. Men vi vil ikkje stengja for den gamle planen. Eg vil setja til styreframlegget denne merknaden: Hermed skal ikkje vera brot paa samarbeidet med Norsk Bladmennalag.

K o h t: Eit slikt tillegg kan ikkje vera naudsynt.

B r e i d s v o l l: Eg veit som underordna journalist kva det vil segja aa oversetja telegram o. l. og allelagsmenner i Norsk Bladmennalag er samd i denne planen.

L a v i k: Det er inkje i vegen for at vi kan ha eit kontor i Amerika, i Stockholm o. s. b. utan aa bryta med ringen.

M o r e n: Eg har ikkje fullt oversyn over rekkjevida av denne planen. Men eg vil som formann i Norigs Ungdomslag segja fraa, at eg skal gjera mitt til aa faa ungdomssamskipnaden med, um eg etter nermare gransking av planen finn det forsvarleg og tenleg.

B u g g e tok sitt tilleggsframlegg attende. Styreframleget vart so samrøystes vedteke.

Budgettframlegg.

Styret gjorde dette framlegg til budgettover-
slag for aaret 1919:

Inntekter:

Overskot fraa driftsaaret 1918	kr. 5 465.00
1. Aarspengar	" 1 000.00
2. Offerdag	" 3 000.00
3. Lagsbruksskatten	" 10 000.00
4. Rentor o. y.	" 300.00
	kr. 19765.00

Utgifter:

1. Skrivarstova	kr. 6 300.00
2. Ferdapengar for styret	600.00
3. Prenting (aarsmelding, agitasjons- skrifter, skjema, skrivesaker etc.	5 000.00
4. Postpengar	500.00
5. Ferdatalalarar og samskipingsarb.	5 000.00
	kr. 17 400.00

Overskot til dekning av paareknelegt under-
skot med bladet, uvisse utgifter m. v. kr. 2 365.00

Fyresetnaden med dette budgettoverslaget
maa vera at alle sumar berre er aa ta som til-
maatingssumar og at styret maa ha fullmakt
til aa gjera naudsynlege fraavik.

Dette framlegett vart vedteke samrøystes.

Lagsbruksskatten:

Styret gjorde dette framlegg til nermare
f y r e s e g n e r um utrekning og be-
taaling av lagsbruksskatten.

1. Naar rekneskapen for driftsaaret er upp-
gjort reknar styret for lagsbruket ut skatten
paa grunnlag av driftsrekneskapen.

2. Innan utgangen av mars eller seinast 2

maanader etter avslutta rekneskap, um drifts-
aaret ikkje fylgjer kalendaraaret, sender lags-
styret skatten inn til Skrivarstova saman med
eit utdrag or rekneskapen paa tilsendt fyrerit.

3. Skrivarstova legg alle uppgaaavone samla
fram for skattenemdi.

4. Skattenemdi ser etter at alle lagsbruksi
nyttar same framgangsmaater med umsyn til
avskrivningar, o.s.b., soleis at skatten vert eins
for alle.

5. Skattnemdi paafører uppgaaavone god-
kjenninng eller naudsynlege merknader. I tvils-
høve krev nemdi utfyllande upplysingar av
vedkomande lagsstyre, fyrri godkjenninng vert
gjeve.

B u g g e: Skattenemdi faar større makt
enn i lovi tiltenkt med dette framlegget.

Nemdi skulde berre rettleida og raada. Og
no bør ikkje ha seg skatteuppgaaavone fyrelagt
utan naar det var tvil um uppgaaavone var ret-
te, for at nemdi daa kunde avgjera tvistemaal.
Det er ingen grunn til aa leggja uppgaaavone
samla fram for nemdi.

Han gjorde framlegg um at punkt 3: «Skriv-
arstova legg alle uppgaaavone samla fram for
skattenemdi» skulde gaa ut.

O r d s t. (Koht): Det einaste rimelege er,
at skattenemdi faar seg tyrelagt alle uppgaaavone
samla, so ho kan sjaa etter og sikra at
alle nyttar same framgangsmaaten med av-
skrivningar o.s.b.

Styreframlegget vart vedteke med 25, mot
4 som røysta for framlegget fraa Bugge.

Val.

Formann: Islandsmoen 24 røyster. Dessutan hadde Liestøl 5, Midttun 3 og Koht 3 røyster.

Styremenn: Koht 30 røyster, Lie-
støl 28, Roti 25 og Havig 18 røyster. Dessutan
hadde Nordeide 13, Hovdan 11, Eskeland 10,
Hannaas 10, Midttun 3, Bugge 1 og Lavik 1
røyst.

Varamenn for styret: Hovdan
23, Nordeide 19, Hannaas 15,*) Eskeland
15 og frk. Tiberg 14 røyster. Dessutan hadde
Midttun 15 røyster. Men han hadde fyreat
sagt fraa seg val og har seinare halde fast paa
det. Vidare: Halgjem 8, L. Eskeland 4, Lavik
3, Voss 2, Five, Hauge, Skeie, Hirth kvar ei
røyst.

Ettersynsmenn: Stubdal og Bjarne
Foss (attval).

Skattenemnd: Direktør Berdal, profes-
sor Skeie (varamann).

Folkfest.

Um kvelden var det folkfest i same huset.
Det møtte umlag 150 menneskje.

Formannen i Hamar Maallag, cand. mag. frk.
Tiberg ynskte folk velkommen.

Sven Moren heldt den talen som er inn-
teken paa serskild stad i dette heftet.

Professor Koht tala um og for samkjensla
millom alle klassor i samfundet. Han syntre

*) Rekkjefylgia millom Hannaas og Eskeland er avgjort
med lutkast.

korleis den eine gjer nytte og gagn for den andre. Arbeidaren, bonden, embetsmannen, vit-
skapsmannen, dei strævar ikkje berre kvar for
seg og til seg, men dei er alle naudsynlege le-
der i det moderne kultursamfundet.

Os song Leiv Eiriksons draapa.

Halvdan Kart er ud spela piano.

Elles var det leik og dansa utover kvelden.

Kaptein Os takka Hamar Maallag for den
glupe tilstellingi baade med møteskipnaden og
festen, og vende takki til frk. Tiberg.

Helsingar til og fraa møtet.

Fraa Tingvoll:

Som straalegeislær fraa aust og vest,
kjem gode ynskje til Dykkar fest.

Brage Høyem, Norby Olsen.

Fraa Eidsvoll:

Hjarteleg takk for sist. Vaar beste helsing
til kvar einaste utsending fraa Nord-Norig,
Sørland, Vestland og Aurland. Lat oss hug-
heile yrket vaart driva, gjera gagnsverk kvar
kvinnu og mann.

Eidsvoll Maallag.

Fraa Risør:

Nokre lagsmenn i det avlidne Risør og
Søndeled Maallag som er samla ikveld med
tanke paa aa reisa maalaget paanytt helsar
Norrigs Maallag med ynskje um lukka og fram-
gang.

Gunleikson, Tvedt, Solberg, Hansson,
Fjeldsgaard.

Dette siste telegrammet kom nett med same dryftingane um plan i norskmaalsarbeidet var slutta. Og dette telegrammet vart sendt til svar.

Til Gunleikson m. fl., Risør!
Helsing attende. Vakna, vakna.
Norigs Maallag.
Helsing til Løvland, sjaa framanfor.

Den nye rettskrivingi.

Rundskriv til maalagi fraa styret
i Norigs Maallag.

Til Maallagi!

Ein kgl. res. fraa 21. desember 1917 har sett fast ymse rettskrivingsbrigde ior landsmaalet. Um kvart einskilt brigde er d sjølvsagt rom for ulike meininger. Men styret for Norigs Maallag vil beda alle maalfolk ha klaart fyre seg, at den rettskrivingi som no er fastsett til pliktig bruk i skulen og i styreverket ikkje paa nokon kant sprengjer den gamle landsmaalsformi eller fører inn i ho noko nytt prinsip. Dei som til no har arbeidt paa den gamle landsmaalsgrunnen tarv difor ikkje ottast at den nye rettskrivingi skal skipla arbeidet deira. Ho skapar ikkje nemnande vanskar for skular som har innført landsmaalet til hovudmaal eller gjer det i desse dagane. Vi manar difor alle maallag til aa halda hugheilt fram med striden for aa føra det norske maalelet fram til siger i skule, i kyrkja, i styringsverk og paa alle umkverve elles.

Den departementale rettskrivingsnemdi har dessutan gjort framlegg um ei rekkja valfrie sideformer i landsmaalet. Sparsmaalet um korleis desse sideformene skal faa rom innanfor skulen er ikkje endaa avgjort og treng framleis dryfting.

Styret for Norigs Maallag vil i denne saki leggja alle maalfolk varmt paa hjarta, at dei ikkje for mindre stridspursmaal gløymer det store som bind oss alle i hop: Vissa um den store indre einsakpen millom alle norske maalføre, og trui paa at fullnorsk maal skal vinna herreretten i Norig.

I styret for Norigs Maallag, Oslo 7. juni 1918.

Olaus Islandsmoen. Severin Eskeland.
Olav Hoprekstad. Halvdan Koht.
Søren Nordeide.

E d v. O s.

Austlandsk reising.
Norsk samling.

Tale av SVEN MOREN paa aarsfesten i Norigs
Maallag 1919

Austlandsk reising. — Norsk samling.

I den store folkelyden som er samla her idag ser eg kjenningar fraa alle landsluter — fraa Austland og Vestland og Nordland og Sørland og Trøndelag. Mange har havt utlange vegar aa fara før dei naadde hit til denne stemna. Det syner, at ungdomsrørsla har makt til aasamla, at de har teke kostnaden og møda med aa fara hit. Velkomne skal de vera!

Aaja. Det er stort dette lande. Her er langt millom gardane, og enda lengre millom bygdene. Og fjell og fjord stengjer fylke fraa fylke. Og saa vart det gjerne til det, at bygdebaten gjekk føre landsbaten, og fylkestankane skygde for dei store landstankar.

Lievel har det synt seg i dei siste hundre aara, at ungdomen meir og meir har lært at det gjeld aa staasamar. Og national samling har som regel altid vore vaar einaste nasjonale berging. Vi lærde det i 1814. Vi laut lære det omatt i 1905. Vi har røynt det i all den strid som ligg imillom desse to aarstala.

Vi lyt lære det no og — i dei spursmaala som endaa ligg uløyste.

Eg er glad fordi eg paa denne store stemna kan faa høve til aa bera fram det spursmaale som til no har vore og er den sterkaste reisingsmakt i den frilynte ungdomsrørsla: m a a l-s p u r s m a a l e.

Det er eit stridsspursaal. Javel, det er saa. Men i vaart nasjonale framgangsstræv har vi aldri vunne ein tomme utan strid. Og det er verkeleg somt no som tyder paa at det skal lukkast aa lyfte dette spursmaale og ut or parti-strid og bygdesyn og inn i det historiske lang-syn og vidsyn som berga oss saa ofte før.

Vestlande er snart ferdig. Trøndelagen og Sørlande kjem vonleg snart etter. Dalane og har og vore med lenge no og git sitt tilfang, ikkje minst i literaturen. No kjem flat-bygdene med sitt maalkraa. Dei kjem i den ellevte timen; men dei kjem vonleg saavidt tidsnok for det.

No er det saa at det norske maale lenge har hatt eit fast skriftmaal, ein normal, som har vunne hevd i skulen, i administration og i litteraturen. Austlendingen har likevel ikkje funne seg heilt tilrettes der. Han har faatt for lite rom til sine sermerkte bygdemaal. Og det har ikkje vore teke nok omsyn til fleire talstalemaale i lande. Difor kjem dette krave no: A u s t l a n d s k r e i s i n g! Ja, det er godt. Det peikar i rett leid. Det spaar at alle no etterkvart kjem inn paa den vegen som altid fører til norsk samling.

A u s t l a n d s k r e i s i n g — det skal vera norsk reising paa Austlande. Det skal ikkje vera ei reising imot Vestlande, men ved sida

aat Vestlande. Åre vera vestlendingen for det eldige arbeid, den store kjærleiken og den store offerhugen som han har synt just i dette! Og det er skam og skade, at det enno fins folk paa yms sidor aat fjelle som prøver aa reise unaturlege grenseskil millom oss og dei paa den andre sida. Vestlandsungdomen — soleis som eg kjenner han fraa møte og samver gjennom mange aar — han vil ikkje misty ei ærleg og sterke austlandsk reising. Han vil vera den fyrste til aa sjaa at det just er dette som maa til. Det er ikkje nok at have baarar i tungemaale, eller at jøkulen blaanar i det. Nei. Heile lande maa spegla seg der. Glaama maa blenkje i det. Skogbygdene maa suse i det. Breibygdena maa vogge sin rikdom av gyllne aks igjenom det. Til og med byen skal vera med og fylle det med sin larm og sitt sterke arbeidstempo. Da først femnar det heile lande og samlar det.

No som før er det sjølvsgåt mange som ikkje tør setje foten inn paa den vegen som fører fram til full norskdom. Dei ser at det ber dit. Og dei ropar i harme og avmakt: S p r a a g e t i f a r e! Aaja, dei kan ha rett i det. Det «spraag» som fekk fotfeste her i lande i vaar laakaste vannmaktstid — det er i faare! Det er i opploysing. Det toler ikkje den norske børen som driv innover det. Det er som ei gamal skute med rivne segl. Ein vakker dag orkar ho ikkje farten over Skagerrak lenger, men legg seg til ro ned i Peppervika.

Dei prøver aa fiffe det oppatt med nye namn altid med nye namn, det ein grømmare end det andre. No er det «spraaget». — S p r a a g e t — kvar konfrimant i lande skal no veta kva det er og kvar det er kome ifraa. Soga

har lært oss det. All autoritet i nordisk maalgranskning har sagt det. «— Det er en avgrenning av det gamle danske maal og bør rettelig hede norsk-dansk, altsaa dansken saaledes som den tales og skrive i Norge^{*)}). Dei har prøvt aa bøte paa det med fornorsking. Men det er etter maaten lite dei har vunne paa den vegen. Skal vi halde paa i 50 aar til før vi naar liksaa langt, saa vil det som skal vera grunnlage, det berande norske talemaale, døy eller ta skade, før «spraaget» har vorte norsk. Ein kan ta norske ord i bruk. Og skifte inn harde konsonantar, det er lite hjelp i det. For det er ikkje bokstavane som skapar tungemaale. Det er dei lover som maale fylgjer, og dei grenser som desse lovene sett imot andre maal. Eit maal er ikkje ei maskine som ein kann tukle med som ein vil. Eit maal er ei levande organisme. Det er som eit tre som fylgjer sine eigne voksterlover. Ein kan nok pote inn kvister av andre tre; men ein kan ikkje pote saa lenge at treet skifter natur og vert heilt opp nytt. — Det var vel dette Bjørnson saag og da han ut ifraa sitt syn sa, at «fornorskingen er den store feiltagelse».

Det syner seg elles no som før, at naar det ber til stykke saa vil ikkje størparten av riksmaalsfolke veta av fornorsking. I fredstider og saaleis «mellem slagene» talar dei vakkert om sin «kjærlighet til dialektene»; men elles gjer dei altid sitt beste til aa tyne dialektane. Nej. Dei som verkeleg for aalvor vil eit full-norsk maal, dei samlar seg um nynorsken. Han har alle føremuner paa si side. Han er beinve-

^{*)} Professor Ealk og Torp i „Danskernskens lydhistorie“.

ges ætta fraa gamalnorsken. Han har røtene sine langt attende i soga — den gamle litteraturen, i Edda, i Kongesogone, i segner og visor og eventyr. Og han har sine greiner og blad inni alle levande talemaale i lande.

— Rose mal ing! ropar Knut Hamsun. — Bu k ke ho r n e! Aaja, taakunna segjer mangt naar ho skal gjera seg til for mugen. Var det ikkje saa at vi nyst song «Du gamle mor?» Er det bukkehorne som skrell i denne songen?

— Det er graatt, sa Bjørnson. Det norske maale er g r a a t t ! Kva tykkjer de godtfolk, um eit ord som g a a r d e n . Det er eit ord ifraa «spraaget». For meg er det eit graatt ord. Gaarden — han ligg langt nedpaa slette-lande — paa tung jord — med laage og tunge hus. Men g a r d e n — han ligg oppi lia, oppi sollia over elva eller sjøen — mot brune steinrøyser og blodraude raunebær og born i solveggen og geiter paa laavbru. Han er n o r s k ! G a r d e n — sola blenkjer i rutune og fuglane syng i skogen. «Spaaget» — aanei det har ingen gard. Det lyt nøye seg med e n g a a r d . Det har inga geit og inga laavbru. Det lyt nøye seg med «en gjet paa en bro». Det norske maale har mange strengjer. Det er eit herleg maal for poesi. Hadde Knut Hamsun sjølv havt eit slikt bukkehorn saa hadde han slokke aa spela saa grunnfalsk paa det ustemte og utpinte husorgele i «Aftenposten». Vaaren gir seg elles ikkje stunder til aa laane instrument. Vaaren spelar paa alt millom himmel og jord — paa bukkehorn, paa siljufløyte, paa næverlur, paa fele — og i kvar syngjande fuglebringe i skogen.

Og den store kunstnaren set seg ikkje ned og flirer att siljefløyta og nukkehorne, han gaar inn i vaaren og fangar inn i sin vare og varme hug alt som spelar og syng der. Og han prøver sjølv aa finne form i det stillferdige løyndomsfulle orde som løyser seg paa folketunga, morgenfriskt som doggdropen i grase. Og det finst ikkje ord saa veldig som det folke sjølv har skapt i inderleg og intenst samliv med vaar og vokster. Det burde ein kunstnar som Knut Hamsun sjølv forstaa.

Alle kulturmaal i verda har vorte til paa denne maaten, har vakse opp ur folkedjupe og vorte vyrdsla og stelt av skaldar og kunstmener. — Og di rikare grunnlag — di større framgangsvon for alt det som eit skriftmaal skal tene.

Kven eig rikare grunnlag aa bygge paa i saa maate en vi? Det norske maale er eit av dei rikaste og reinaste og fagraste av alle germaniske maal. Spør dei som har granska det! Spør vitskapsmennene! Og spør dei som skjønner seg paa musik! — Spør dei samtidens korleis det har seg med «spraaget» i saa maate. Du vil faa eit svar som i sanning gir mykje aa tenkje paa.

Dei talar om kulturen. Eit norsk skriftmaal bygd opp paa talemaale i bygd og by vil stenge oss ute fråa kulturen.

Kva er kultur? — Kultur er ikkje laan. Kultur treng heller ikkje vera sameige med andre folk. Kultur — det er vel helst dyrking av det som ein sjølv aler. Og adri har det hendt at eit lite folk ikkje kom med, ikkje fekk gi sitt eller ta imot sitt av det aalmenne kulturlive fordi det heldt fast ved sitt eige tungemaal.

Det var i dei store nasjonale reisingstider i vaart land som i andre land at folke makta aa gi mest til det aalmenne kulturlive.

— Steinaderfolk, ropar Knut Hamsun, naar han ser oss maalstrævarar — gjenom mikroskope. Med berre augo ser han oss aldri.

Det var ein gong ein maalstrævar som heitte Aasmund Olavson Vinje. Aaja, han var graa og skrinn. Klæda hans var ikkje skorne etter siste moten. Men har det nokorsinne i Norig levt ein mann som i si vare diktarsjel speglar alle tidsens tankar og stemningar saaleis som han? Aldri. Stod han ikkje just som talsmann for Europa kulturen i den fyrste brytingstid millom romantiken og realismen? Og kven har vore vaar største læremester og tuktemeister til kultur i den siste mannsalderen? Er det ikkje maalstrævaren Arne Garborg?

— Steinaderfolk! Kven er som arbeider for kultur utover bygdene? Kven er det som les mest, og fylgjer si samtid i samhug og spanning, og sjølve er med, og tek dei tyngste tak der folke arbeider seg fram til betre livskaar og fagrare livsformer? Svare kan de gi, alle de som sjølve møter som talsmenner for kulturarbeide i bygd og by rundt heile Norig.

I lange tider har det vore nyttar som ei orsaking for oss austlandsfolk, at det norske skriftmaale var eit vestlandsmaal. Det høvde ikkje oss. Vi stod anten imot det. Eller vi stod likesæle. Det har vore eit umaateleg tap for oss sjølve, men og før norsk nasjonal reising i det heile. No spørkjer det for, at det beint fram kan bli eit ubotleg tap!

Sjølvsgart maatte det norske skriftmaale i dei første aara faa farge av vestnorske bygdemaal. Fordi dei som sette opp rettskrivingsreglane, og dyrka det i bøker og blad, sjølve var vestlendingar. Men med tida har det laga seg betre um til vaart og for vaare. Eg skulde vel ha ein liten rett til aa tala um det, eg med, som no har nyttta dette maale i tale og skrift i over 20 aar. For meg har «maale» i alle desse aara vore ei naturleg og grei skriftform for mitt eige bygdemaal. Det var somt eg vilde ha anleis. Det var somt eg s k r e i v anleis — soleis vil det gjerne vera i alle skriftmaal. Og det vart litt etterkvar til det, at dei austlandiske og trøndsk serkrav fekk større og større fylgje. Desse krav har styremaktene no godkjent. Etter det siste rettskrivingsbrigde er alle dører opne for austlandsk talemaal. No kan vi ikkje lenger skulde paa «vestlandsmaale». Eg elskar nok morsmaale mitt og vil gjerne vera med og halde liv i dialektane, men skriftmaale no — nei, takk, det er eit «vestlandsmaal». Nej, det gaar ikkje! Og det er ei skam at maalkjensla enno er saa veik og uklaa, at slike talemaatar enno kan gaa lause over bygdene her og gjera ugagn. Det gaar heller ikkje an lenger at vi let vaare austnorske bygdemaal vekse vilt og gro fulle av ugras. Dei maa inn under kultur. Vi maa stelle godt og vakkert om den dyre arven som morsmaale er og skal vera — for oss som for andre!

No møter eg rett som det er folk her paa Austlande som segjer, at vaart bygdemaal, det er saa utskjempt, det er saa ille medfare av vanrøkt, det er dømt til aa gaa under, hokke

som . . . Som om ein ung mann vilde segje til meg: Odelsgarden min — hm, ja det kan nok vera, at han ligg lagleg til og høver godt for ætta, men han er no saa vanbrukt, og det er saa lite staseleg med hus og slikt, eg leiger meg inn i drengjestugua paa den framande storgarden, det er no liksom gjævare, lell det; og saa fell det meir drikkeskillingar. — Nei, saa talar aldri den byrge og ættkjære odelsguten om sin eigen farsgard. Han tegjer helst. Han tek greve og spaden og bøygjer seg i arbeidsbluse over sin eigen odelsgrunn og rydjer seg rom der og bur der tryggt og finn sin hugnad og si ære just i det. Og sjølv om han staar og sveittar paa eit smaabruk, og ryggen verker og hendene er saare av slit — han er likevel ein adelsmann, ein prins, ein konge av Guds naade — fordi han er f r i og kan stelle med sitt, som han vil og fordi han vert rekna med i det samspel av frie krefter som skapar eit samfund. Er det ikkje den kjensla som reiser og ber og byggjer morsmaala i alle frie folk i verda? Og saa skulde vi ifraa desse gamle bondebygdene med det eldgamle norske talemaale sitja med hendene i fange og late den norske vaaren suse forbi oss. Det kan ikkje vera meining i at bygdemaala vaare skal ligge udyrka. Men skal vi vera med i det store bygverke som heiter Norigs framtidsmaal saa maa vi koma snart. Det er faare for at bygdemaala vaare vert utslitne. Og det hastar med aa fullføre Ivar Aasens samlingstanke.

Dei segjer det er ikkje tider til aa drive maalstræv no. Er det ikkje tider no? Kva er det dei slaast for rundt ikring oss? Kva er det for usynlege stormakter som driv all

denne ungdom inn i rædsle og liding utan ende. Er det ikkje retten for kvar t folk, stort eller lite, til aa leve sitt eige liv og veksa sin eigen vokster. Og naar draumen om ei ny og betre tid rettno tek til aa blenkle om gravene — vert det ikkje den nasjonale livsretten til alle folk dei fyrst og fremst vil krevja rom for?

Ver visse paa det!

Eg har ofte ei underleg og saar kjensle um vaaren. Eg sit aaleine oppi skogbygda og ventar. Eg høyrer gny og sus av vaar i heimebygdene. Og eg spør: kjære kjem han ikkje snart til mi bygd, og? Stig han ikkje rettno over vaare fjell og strøyr ljós og varme over det botnfrosne vinterland. Men dag etter dag møter eg det same syn: den stivfrosne skogen, dei nedsvulne elvane — vinteren som raar naadelaust over alt som stundar etter utløysing.

Eg lyt til-staa at eg har den same kjensla no naar eg høyrer done av den veldige vaarofsen som skakar heile verda. Og saa glad som eg sjølv sagt er fordi vi slapp aa verte revne med — eg er likevel rædd at vi ikkje skal faa vaare vokstervoner med naar det stilnar, og sola atter tek til aa skine.

Samling — det talar vi om saa ofte. Og vi veit alle at det er det som trengst og som einast kan berge oss i dei store aalvorsstunder. Ein ting kan vi vera visse paa: det vil aldri meir lukkast aa samle norsk ungdom um no-ko som er i minste maate unorsk. Og aldri, aldri skal det hende at norsk ungdom etter denne dagen samlar seg um eit unorsk program i maa l s p u s maa le. Skal det i det heile vera tale om samling, saa maa vi — no naar

soga og framgangen har lagt alt tilrettes for oss — samla oss om det som er norsk.

Det er det sterkeste krav til norsk undom no og altid.

S V E N M O R E N.

Handbok aat ungdomslag

gjev beste rettleiding um arbeidsskipnad i ungdomslag, maallag og andre lag paa bygdene.

Rettleiding i alle einskilde ting som vedkjem det daglige arbeidet i laget.

Beste rettleiding um framsyning av skodespeil som endaa er utkome paa norsk maal.

Sven Moren skriv um boki m. a.: „Etter mit skyn vert dette ei framifraa god hjelpt for alle som arbeider med ungdomslag. Her er alt som hzyrer det frilynde ungdomsarbeidet til, samla og skipa so greidt at alle vil finna seg tilrettes i ei snarvending og faa full nytte av all den sakkunnskap og organisationsevne som kaptein Os har vunne gjenom alle desse aara.

So viitt eg skynnar vert handboka u-undverleg.

Ting henne med det same“.

Send tinging med kr. 2.25 + 10 øyre i post-pengar til **Skrivarstova, Rosenborggt. 22, Oslo.**

Kvífor kava med gamle, utterpa spelstykke lenger, no daa Norigs Ungdomslag har gjeve ut ei rekja med framifraa gode

Skodespel aat ungdomslag.

Desse er til no utkomne:

1. **BRURALEIKN** av Martin Eng e, stevleik i ei vinding. Pris kr. 0.75.
2. **PAA RETTE HYLLA** av Paal Myklebust, lystspel i 3 vindingar, 6 personar. Pris kr. 1.50. Ny utgaava 1919.
3. **TATERGJENTA** av Sturla Brørs, drama i 4 vindingar, 6 personar. Pris kr. 2.00. Ny umarbeidd utgaava 1919.
4. **SOLDATÆRA** av Hergeir Soløy, lystspel i 3 vindingar, 11 personar. Pris kr. 2.50.
5. **MORMONAREN** av Ole Barmann, berre-gjønspel i 1 vinding. 4 personar. Pris kr. 0.80.

Send tinging til **Skrivarstova, Rosenborggt. 22, Oslo.**